

Ján Čipkár: Úvod do právnej antropológie

Košice: Právnická fakulta UPJŠ Košice, 2008, 234 s. ISBN 978-80-7097-726-2

Miloš Večeřa*

Právní antropologie u nás nepatří mezi speciální právní disciplíny, které by byly často zařazovány do studijních programů právnických fakult a i s literaturou věnovanou této problematice se setkáme na regálech knihoven jen občas. Čestnou, ale o to významnější vý-

jimkou byla v poslední době v českém překladu vydaná práce významného amerického právního antropologa českého původu Leopolda J. Pospíšila „Etnologie práva. Teze ke studiu práva z mezikulturní perspektivy“ v nakladatelství SET OUT v roce 1997. Tématickým

---

* Prof. JUDr. PhDr. Miloš Večeřa, CSc., katedra právní teorie PrF MU

zaměřením se dané právně antropologické problematice práva přibližují pouze práce z oblasti právní komparatistiky pohybující se ale převážně pouze v časovém horizontu současnosti, jako kupř. slovenská práce Milana Štefanoviče „Svetové právne systémy“ (Žilina: EURO-KODEX, 2007). Je proto třeba ocenit počín pedagoga košické právnické fakulty Jána Čipkára, který s přispěním vědeckého projektu VEGA zpracoval práci k danému tématu, a to i jako studijní materiál pro nově ustavený povinně volitelný předmět. Autor, který působí na katedře právní teorie, v knize nezapře filosofickou erudici, vycházející z jeho odborného zaměření, což ale představuje obohacení daného tématu o obecnější právně filosofické závěry. Cenné je i to, že Čipkár své úvahy v práci centruje ke středoevropskému prostoru a k faktu postupující evropské integrace.

Práce je rozdělena do dvou samostatných částí. První část práce je věnována základním východiskům a úvahám filosofické a právní antropologie. Čipkár zde hledá a nalézá podstatu člověka, z níž vyrůstá jeho potřeba práva. Vztah člověka ke světu a jeho seberealizaci ukazuje v poloze průniku člověka do povahy práva a sleduje vznik a formování „*homo iuridicus*“ na problematice genotypu práva, tabu, totemu, mýtu a představy ideálního právního řádu. Vhodně to přitom dokládá na formování tradičních a náboženských právních systémů. Druhá část práce je zaměřena na antropologii současného pozitivního práva s orientací i na právo evropské. Čipkár se tak dostává k základům evropské právní kultury sledováním podílu práva ve vývoji lidského společenství. Z těchto jeho filosofických úvah a právně antropologických výkladů Čipkárovi postupně vyrůstá evropská právní tradice a kultura, mezinárodněprávní rozměr právního bytí člověka v mezinárodních standardech lidských práv a antropologické výzvy současné civilizaci.

V první kapitole první části práce se autor nejprve věnuje filosofickým základům antropologie od velkých myšlenek antického Řecka, přes křesťanské období starověku a novověku a renesanční pohled na člověka, až po antropologický obrat započatý Immanuelem Kantem spočívající v příklonu člověka k jeho konkrétní zkušenosti sebe samého. Druhá kapitola ukazuje základy právní antropologie položené velkými klasiky britské, francouzské a zejména americké právní antropologie, jako byly Edward B. Tylor, James G. Frazer, Lewis H. Morgan, Franz Boas či Bronislaw Malinowski. Třetí kapitola se zaměřuje na formování „*homo iuridicus*“ od vzniku tabu, jako prototypu právního zákazu, k rituálům a obyčejovému právu. Navazující čtvrtá kapitola se pak dostává k vytváření dvou základních modelů právní re-

lementace, a to ke státnímu právu, založenému na pozitivním právu, a k modelu nábožensko-etickému, představovanému kupř. islámským právem. Právě zmíněné nestátní modely práva, tak netypické svou povahou pro západní právní kulturu, jsou pro právní antropologii vděčným studijním materiálem. Čipkár se zde proto obšířle zastavuje i u islámské, hinduistické, buddhistické, čínsko-japonské a africké právní kultury. V poslední páté kapitole první části knihy se autor zaměřuje na neodmyslitelnou oblast formování evropské právní kultury – na archaické právní kultury Mezopotámie, Egypta a Izraele a na archaické právo Keltů, Germánů a Slovanů.

Druhá část práce nám může být bližší svým zaměřením se na proces utváření evropské právní tradice, na formování evropského „*homo iuridicus*“. Autor zde v první kapitole analyzuje klíčové prvky, které tvořily evropské právní myšlení: řecké a římské právo, osvícenství, demokratické revoluce, velké kodifikace a právně pozitivistické myšlení. Navazuje pak zrodem a realizací ideje sjednocené Evropy v jejích sociokulturních, politicko ekonomických a zejména právních aspektech. V druhé kapitole se Čipkár dostává k formulování mezinárodních standardů lidských práv a mezinárodního humanitárního práva a k problematice subjektivity jednotlivce v mezinárodním a evropském právu. Poslední třetí kapitola autor orientuje k antropologickým limitům člověka, jež se nutně promítají do řady právních odvětví: od „virtuálních“ způsobů bytí v kyberprostoru, umožněných rozvojem informačních a komunikačních technologií, až po problém genového inženýrství, zásahů člověka do života a smrti, aplikace biotechnologií apod.

V závěru práce autor shrnuje funkce současné antropologie práva, která se stále více zaměřuje i na současné právní systémy, zejména z hlediska antropologických expertíz legislativní činnosti, průmětu antropologických limitů do aplikační činnosti a konfrontace sociálního a právního bytí člověka.

K celkovému hodnocení práce lze poznamenat, že Čipkárova práce vhodně zapadá do širších konceptuálních úvah k aktuálním změnám povahy práva nastavením antropologického rozměru práva a vystižením často opomíjené antropologické stránky práva. Práce tak vhodně doplňuje filosofické a sociologické pohledy na právo a představuje obohacení právně teoretických úvah. Lze ji proto doporučit každému, kdo se hlouběji zajímá o obecnější otázky práva. Kniha tak nalezne své čtenáře nejen mezi studenty práv, ale i mezi koncepčněji uvažujícími právníky z oblastí právní praxe.